

Huippuvalmentaja vieraili Suomessa (ilm. Suomen Shakissa)

Jussi Tella

Tibor Karolyi, tunnettu unkarilainen shakkivalmentaja, vieraili Suomessa 25.5.2002. Lyhyen vierailunsa aikana hän tapasi Keskusshakkiliiton uuden valmennustoimikunnan, sekä piti HSK:n turnauksen yhteydessä muutaman tunnin yleisöluennon maansa shakkielämästä ja omista valmentajakokemuksistaan.

Tibor Karolyi

Vuonna 1961 syntynyt unkarilainen Tibor Karolyi kuului 1980-luvun alussa Unkarin parhaisiin junioripelaajiin, ja hän pelasi shakkia ammattilaisena useiden vuosien ajan. Yhtenä parhaista saavutuksistaan hän pitää Dortmundissa 1980 pelattuja alle 20-vuotiaiden MM-kilpailuja, joissa hän pelasi tasapelin ikäluokkansa huipun Garri Kasparovin kanssa, ja menetti MM-mitalin vasta viimeisellä kierroksella taistelupelissä englantilaista Nigel Shortia vastaan. Lisäksi hän voitti Unkarin avoimen mestaruusturnauksen vuonna 1984.

1980-luvun loppupuolella Tibor Karolyi aloitti työskentelyn shakkivalmentajana. Hänen ensimmäinen oppilaansa oli 10-vuotias noin 2000-eloinen Peter Leko. Useiden vuosien tiivis valmennussuhde nosti Lekon 14-vuoden iässä 2500-eloiseksi suurmestariksi, ja tällä hetkellä Leko on yksi maailman johtavista suurmestareista. Tiborin toinen pitkäaikainen valmennettava on naisten maailmanmestaruuden vuonna 1996 voittanut Zsuzsa Polgar. Polgarien perhe hankki parhaat unkarilaiset valmentajat edistämään nuorten tytäriensä shakkiuraa 1990-luvun alussa, ja Tibor oli yksi niistä unkarilaisista huippupelaajista, jotka Polgarit onnistuivat värväämään tyttöjen valmentajiksi.

Tibor Karolyi jatkaa nykyisin valmennustyötään Unkarissa, Sloveniassa ja juuri tällä hetkellä muutaman kuukauden valmennusprojektilla Singaporessa. Hänen oppilaisiinsa Euroopassa kuuluu mm. Juri Borisek, 14-vuotiaiden MM-mitalisti. Singaporessa Karolyi valmentaa 6-henkistä junioripelaajien ryhmää, jonka tavoitteena on menestys nuorten MM-kilpailuissa syksyllä. Tibor vieraili Suomessa siksi, että hän lensi Budapestista Singaporeen Finnairin lennoilla Helsingin kautta. Kun kysyin syytä tällaiseen erikoiselta kuulostavaan järjestelyyn, hän totesi humoristisesti ettei uskaltanut valita vaihtoehtoista reittiä New Yorkin kautta.

Tibor on naimisissa ja hänellä on kolme lasta. Tiborin toinen intohimo on tennis, jossa hän on voittanut mitalin maansa mestaruuskilpailuissa yli 35-vuotiaissa. Hänen mielenkiintoista luentoaan täydensivät jatkuvat vertaukset shakin ja tenniksen välillä, samoin kuin toistuva kovaääninen unkarilainen naurunremakka.

Luento

Tibor Karolyin kolmituntinen luento Ensi Linjalla houkutteli paikalle varsin vähän kuulijoita, vaikka tarjolla oli shakkitietoa aivan maailman huipputasol-

ta. Luennon aihepiireiksi oli sovittu lähinnä Unkarin shakkikoulu ja Unkarin shakkivalmennuksen esimerkit uudelle maassamme käynnistettävälle juniorivalmennukselle, mutta Tibor puhui paljon myös omista kokemuksistaan huippuvalmentajana. Luonnollisesti hän halusi luennoida myös selkeistä shakkiaiheista, joten hän esitteli muutamia avausteoria-aiheita omien peliensä kautta sekä muutamia loppupelিতেemoja omien suosikkitehtäviensä avulla.

Luennoilta pystyi poimimaan paljon shakkiviisautta. Tiborin mukaan shakki on aloitettava nuorena, jotta shakista tulee pelaajan äidinkieli. Shakissa menestyminen vaatii hänen mukaansa ennen kaikkea työtä, ja esimerkiksi noin nelivuotisen yhteistyönsä aikana hän työskenteli Peter Lekon kanssa 6 tuntia päivässä noin 200 päivänä vuodessa. Tibor väittää, että shakki on muuttunut viime vuosina huomattavasti, ja tällä hetkellä pelit keskittyvät entistä enemmän avausten ja avausteorian ympärille. Siksi myös valmennuksessa on tärkeitä keskittyä avauksiin ja niihin kiinteästi liittyviin keskipeliasemiin ja -suunnitelmiin. Myös Suomessa muodikkaan avausteorian välttelyn ja erikoisten avausten suosimisen Tibor tuomitsi, ja totesi että jos pelaaja aikoo edes lähelle maailman huippua, tämän on jo nuorena opiskeltava klassisia shakkiavauksia, ja nimenomaan niiden päämuunnelmia ja tyyppiasemia.

Valmennus

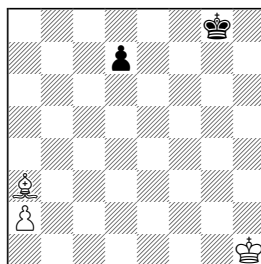
Tibor Karolyin valmennusmenetelmä keskittyy heikkouksien poistamiseen hänen oppilaansa peleistä. Tibor analysoi oppilaansa pelit huolellisesti, ja löytäessään toistuvia virheitä tai heikkouksia, hän keskittää opetuksensa näiden tyyppivirheiden korjaamiseen. Tibor arvostaa pitkäaikaista valmennussuhdetta, jossa valmentaja pystyy vastaamaan siitä, että oppilas kehittyy shakissa. Samalla valmentajalle jää aikaa rakentaa kokonaissuunnitelma siitä, mitä kaikkea oppilaan vielä pitää oppia.

Tibor Karolyin mukaan shakkivalmennus pitää aloittaa tavoitteiden ja resurssien miettimisestä. Oppilaan pitää pystyä realistisesti arvioimaan oma lähtötilanteensa. Hänen pitää asettaa itselleen tavoite, ja arvioida miten paljon tavoitteen saavuttaminen vaatii työtä, ja onko hän valmis tuohon vaadittuun työmäärään. Tibor kertoi, että jopa Leko ja Polgarien tapaisilla huippupelaajilla on ollut epärealistisia käsityksiä siitä, miten helpolla nousu maailman eliittiin onnistuu. Tällä hetkellä Leko kärsii nimenomaan siitä, että hän ei kykene työskentelemään shakin parissa yhtä paljon kuin Kasparov, Kramnik tai Anand.

Keskeinen teema Tibor Karolyin valmennuksessa on termi pelityyli. Pelityyli ei tarkoita pelkästään perinteisiä tyylliseikkoja kuten erottelua taktikkostrategi, vaan pelaajan pelityyliin kuuluu myös paljon erilaisia ulkoshakillisia asioita. Esimerkiksi pelaajan käyttäytyminen pelin aikana, hänen ajankäyttönsä pelin kriittisissä vaiheissa ja hänen käyttämiensä avausten ja keskipeliasemien soveltuvuus juuri hänelle itselleen ovat pelityylin keskeisiä elementtejä. Lisäksi kullakin pelaajalla on erilaisia vahvuuksia ja heikkouksia, ja niiden tunnistaminen ja pelityylin mukauttaminen omien ominaisuuksien mukaiseksi on keskeistä, kun pyritään nostamaan oppilaan pelitasoa.

Esimerkki

Tibor Karolyi luennoi mieluiten omista shakillisista suosikkiaiheistaan, jotka hänen mielestään avaavat jokaiselle pelaajalle uusia näkemyksiä shakissa. Yksi näistä aiheista on siirtopakko, josta hän on kerännyt suuren joukon erilaisia tehtäviä ja pelikatkelmia. Luennolla Tibor esitteli joitakin näistä siirtopakkoasemista, lähinnä liittyen sotilasloppupeleihin. Ohessa esimerkinomaisesti kaksi pientä tehtävää liittyen siirtopakkoon lähetin, laitasotilaan ja vääränvärisen korotusruudun loppupeleissä.

Valkealla on lähetti ja sotilas, mutta laitasotilaan korottumisruutu on väärän värinen, joten mustan kuningas täytyy pitää pois sotilaan tieltä. 1.Lb4! Vaikea siirto nähdä. Mustalla on kaksi tapaa päästä a8-ruutuun, ja pelisiirto on valmis reagoimaan molempiin.

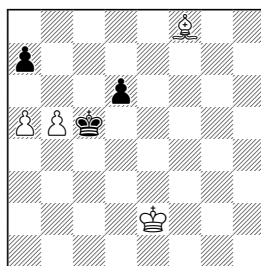
1...Kf7 2.a4 Ke6

[2...Ke8 3.a5 Kd8 4.Kd6 Kc8 5.a6 ja musta on siirtopakossa.]

3.a5 Kd5 4.a6 Kc6 5.La5 d5 6.Kg2

ja musta joutuu pian siirtymään liian kauas valkean sotilaasta.

1-0

Sama teema, vääränvärinen korotusruutu, mutta hiukan monimutkaisempi tehtävä.

1.b6 axb6 2.a6 Kc6 3.Be7!!

Avainsiirto.

[3.Bxd6 b5 4.Bc5 Kc7 5.Ba7 Kc6 6.Kd3 b4 7.Kc4 b3 tasapelein, ideana Kb5.]

3...Kc7

[3...b5 4.Bd8 b4 5.Kd3 d5 6.Kd4 ja musta on siirtopakossa, ja valkea voittaa.]

4.Bxd6+

Shakki, eli valkea voittaa tärkeän tempon.

4...Kc6 5.Kd3 b5 6.Bc5 Kc7 7.Ba7 Kc6 8.Kc3

1-0

Lopuksi

Kiitokset kaikille luennolle osallistuneille, ja kiitokset erityisesti Heikki Jokelaiselle vierailuideasta. Toivottavasti saamme jatkossa lisää samanlaisia arvokkaita kokemuksia maailman huippushakkimaista ja niiden valmennusmenetelmistä.